

Pytanie 1 – Polski konstytucjonalizm po 1918 r. (krótka charakterystyka kolejnych konstytucji)

Konstytucja marcowa 17.03.1921

- demokratyczna
- silny parlament
- szerokie uprawnienia parlamentu wobec rządu
- prezydent wybierany przez zgromadzenie narodowe

Skutek: regularny brak stabilnej większości, częste upadki gabinetów

Nowela sierpniowa 2.08.1926

- wzmocnienie pozycji prezydenta (samodzielne prawo rozwiązywania sejmu, prawo wydawania rozporządzeń z mocą ustawy)

Skutek: znaczne osłabienie parlamentu, ugruntowanie pozycji Piłsudskiego

Konstytucja kwietniowa 23.04.1935

- pierwsze miejsce w państwie: prezydent wybierany przez zgromadzenie elektorów, bez ponoszenia odpowiedzialności politycznej i konstytucyjnej, prawo rozwiązywania sejmu w każdym czasie

Skutek: ograniczenie znaczenia parlamentu, utrzymanie ciągłości podczas II wojny światowej

Mała konstytucja 19.02.1947

- nawiązanie do konstytucji marcowej
- jednoizbowy sejm
- nowy organ: Rada Państwa, mogąca niekiedy zastępować parlament

Skutek: fasadowe przepisy

Konstytucja PRL 22.07.1952

- odrzucenie zasady podziału władz – zasada jednolitości władzy państwowej
- sejm najwyższą władzą
- zniesiono urząd Prezydenta, w to miejsce tzw. Kolegialny prezydent: Rada Państwa, mająca prawo zastępować niekiedy parlament
- liczne prawa i wolności obywatelskie – fasada

Skutek: fasada

Nowelizacja 1976

- PRL państwem socjalistycznym
- przewodnia rola PZPR w budowie socjalizmu
- przyjaźń i współpraca z ZSRR jako podstawa polityki zagranicznej

Lata 80`

- 1980 NSA

- 1985 TK

- 1987 RPO

- 1988 – 1989 Okrągły stół

Nowela kwietniowa 7.04.1989

- osłabienie pozycji sejmu
- przywrócenie senatu

-przywrócenie prezydenta (wybiera zgromadzenie narodowe), który podpisywał wszystkie ustawy, możliwość rozwiązania sejmu, wyłączne prawo przedstawienia kandydata na premiera

Nowela grudniowa 29.12.1989

przeredagowano I rozdział konstytucji – wykreślono kierowniczą rolę partii, przyjaźń z ZSRR, zapisano nowe zasady ustroju, a najważniejszą w art. 1 demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, ale i wpisano pluralizm polityczny, swobodę działalności gospodarczej, ochronę własności → szerokie rozwinięcie w orzecznictwie TK

Tzw. Mała konstytucja 17.10.1992

- art. 77 – konstytucja lipcowa traci moc;
- POZA KONSTYTUCJĄ: ogólne zasady ustroju (nowela grudniowa z 1989 r.+ 2 przepisy); prawa i wolności obywatelskie (tekst z 1952 i 1976); ustrój władzy sądowniczej, w tym TK i TS;
- RELACJE MIĘDZY LEGISLATYWĄ A EGZEKUTYWĄ: trójpodział władz (art. 1); dwuizbowość, senat bez zmian, więc sejm silniejszy, a senat tylko kompetencje ustawodawcze
- PREZYDENT → wybór przez naród; brał udział w tworzeniu rządu, ale potem rząd nie był przed nim odpowiedzialny;

Uchwalenie obecnej konstytucji 2.04.1997

Pytanie 2 – Konstytucja jako ustawa zasadnicza

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Konstytucja jest ustawą zasadniczą. Oznacza to, że jest ustawą (spełnia wszystkie kryteria zarezerwowane dla ustaw), ale ustawą szczególną. Szczegółność Konstytucji zawiera się w : szczególnej treści, formie i mocy prawnej.

- Szczególna treść wyraża się w tym, że Konstytucja określa: ogólne zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej, ustrój naczelných organów, zakresu ich kompetencji i wzajemnych relacji
- Szczególna forma wyraża się w tym, że Konstytucja to jedyny akt o takiej nazwie, ma szczególny tryb powstawania i zmiany, obostrzony różnymi wymogami, w tym wymogami: kworum, czy np. ostatecznego zatwierdzenia przez referendum.
- Szczególna moc prawna wyraża się w tym, że Konstytucja jest najwyższym aktem prawnym w

Pytanie 3 – Inne, niż konstytucja źródła prawa konstytucyjnego.

Normatywne:

- * Ustawa konstytucyjna: może zmieniać konstytucję, ten sam tryb co K., jedyna możliwość art. 235

* Wszelkie akty normatywne (niektóre w całości, inne w części)

Pytanie 4 – Cechy systemu źródeł prawa w Konstytucji RP

Podstawa prawna:

System zbudowany na zasadzie hierarchicznej budowy. W konsekwencji są akty niższej i wyższej rangi. Skutkami tego jest:

wymóg zgodności aktów niższego szczebla z aktami wyższego – konsekwencją niezgodności jest wadliwość aktu niższego szczebla → sądy mogą taki akt uchylić lub pominąć go przy orzekaniu wymóg, by uchylenie/zmiana/zawieszenie aktu danego szczebla następowało przez wydanie aktu tego samego szczebla lub wyższego, nie niższego

zakaz normowania pewnych kwestii przez akty poniżej pewnego szczebla (zasada wyłączności ustawy)

zakaz wydawania aktów najniższego szczebla bez udzielonego uprzednio upoważnienia w akcie wyższego szczebla (rozporządzenie i ustawa), w odróżnieniu od aktów samoistnych (ustawy)

Cztery szczeble źródeł powszechnie obowiązującego prawa: (1) Konstytucja, (2) umowy międzynarodowe, ratyfikowane w trybie art. 89 ust. 1 K., (3) ustawy oraz wyjątkowo rozporządzenia z mocą ustawy, (4) rozporządzenia + przepisy prawa miejscowego (87 ust 2 i 94)

Pytanie 5 – Dualistyczny charakter systemu źródeł prawa

Podstawa prawna: art. 87 K., art. 93 K.

Dualistyczny charakter systemu prawa bo wszystkie źródła prawa dzielą się na: źródła prawa powszechnie obowiązującego oraz o charakterze wewnętrznym.

Przepisy prawa powszechnie obowiązującego – mogą wiązać wszystkie podmioty w państwie.

Przepisy prawa o charakterze wewnętrznym – ograniczony zakres ich obowiązywania, obowiązuje tylko podmioty podległe organizacyjnie/służbowo podmiotowi, który wydał dany przepis.

Pytanie 6 – Rozporządzenie w systemie źródeł prawa powszechnie obowiązującego.

Podstawa prawna art. 92 K.:

- akt wykonawczy
- wydany przez organ wskazany w Konstytucji
- na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania
- niesprzeczne z ustawami (r. podlegają kontroli władzy sądowniczej: TK lub w konkretnych sprawach sądów powszechnych),
- warunkiem wejścia w życie opublikowanie w Dzienniku Ustaw.

Pytanie 7 – Ustawa w systemie prawa powszechnie obowiązującego.

Podstawa prawna:

Definicja na podstawie poglądów doktryny i orzecznictwa TK:

1. akt parlamentu,

2. o charakterze normatywnym,
3. najwyższe miejsce w systemie źródeł prawa krajowego (ale podporządkowany K.),
4. nieograniczony zakres przedmiotowy regulacji, w pewnym zakresie o charakterze wyłączeniowym,
5. dochodzący do skutku w szczeg. procedurze.

[ad.1 akt parlamentu] Tylko parlament może stanowić ustawy.

[ad. 2 charakter normatywny] Wszystkie postanowienia ustawy muszą mieć normatywny charakter – pozwalać budowy normy prawne. Nie mogą być dygresjami, publicystyką. Charakter normatywny oznacza też, że ustawa ma mieć charakter ogólny, a nie indywidualno-konkretny.

[ad. 3 najwyższe miejsce w systemie źródeł prawa krajowego] Żaden inny akt nie łączy w sobie cech (a) szczególnej mocy ustawy oraz (b) nieograniczonego zakresu przedmiotowego.

ad. 3a Szczególna moc ustawy:

- charakter samoistny – samoistny, bo do wydania i obowiązywania ustawy nie jest potrzebne jakiegokolwiek upoważnienie,
- ustawa może być zmieniona, uchylona lub zawieszona tylko przez inną ustawę,
- ustawa może zmieniać, uchylać lub zawieszać każdą inną normę prawa krajowego,
- wydawanie innych aktów powsz. obowiązujących dopuszczalne jest tylko na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania (92 ust. 1 K.)

ad. 3b Szczególny zakres ustawy:

- nieograniczony zakres przedmiotowy (za pomocą ustawy można regulować wszystkie materie)
- co do *wyłączości ustawy*, czyli tego, jakie sprawy mogą być regulowane tylko przez ustawę – obowiązuje *zasada zupełności koniecznego zakresu ustawy* = wymóg oparcia na ustawie każdej regulacji powszechnie obowiązującej.
- jakie kwestie wymagają regulacji ustawowej, a jakie mogą być regulowane przez rozporządzenia? To zależy od materii, której dana regulacja dotyczy. Są trzy sytuacje, w których bezwzględnie zastrzeżona jest forma ustawy, a nie aktów wykonawczych: 42 ust.1 [ponoszenie odpowiedzialność karnej], 217 [nakładanie podatków] i 31ust.3 [ograniczenie praw i wolności].

Pytanie 8 – Ogłaszanie aktów prawnych w polskim prawie konstytucyjnym.

Podstawa prawna art. 88 K.

Warunek wejścia w życie aktu powszechnie obowiązującego jest jego **ogłoszenie** (art. 88 K.). Ogłoszenie – zamieszczenie **pełnego tekstu danego aktu w specjalnym wydawnictwie-dzienniku urzędowym, na zasadach określonych w ustawie**. Są dwie takie ustawy: ustawa o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów z 20.07.2000 i ustawa o umowach międzynarodowych z 14.04.2000.

Trzy centralne dzienniki urzędowe (wydawane przez Prezesa Rady Ministrów):

Dziennik Ustaw RP (skrót: Dz.U.)

Dziennik Urzędowy RP „Monitor Polski” (skrót: M.P.)

Dziennik Urzędowy RP „Monitor Polski B” (skrót: M.P. „B”)

+ Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej (z polskimi tekstami aktów prawnych UE) + dzienniki resortowe i wojewódzkie.

W **dzienniku ustaw** publikowane są akty prawa powszechnie obowiązującego: Konstytucja, ustawy oraz rozporządzenia z mocy ustawy, rozporządzenia, ratyfikowane umowy międzynarodowe

niektóre inne akty np. **orzeczenia TK** dotyczące aktów normatywnych publikowanych w Dz.U. albo **uchwały RM** uchylające rozporządzenia ministra, oraz inne ważne akty np. akty dotyczące wyborów parlamentarnych, stanów nadzwyczajnych itp.

teksty jednolite (teksty aktów normatywnych uwzględniające kolejno dokonywane nowelizacje)

obwieszczenia o sprostowaniu błędów w tekstach aktów normatywnych.

W pozostałych dziennikach – akty prawa wewnętrznego (np. regulaminy wewnętrzne ministerstw).

Zasadą – **niezwłoczne publikowanie aktów normatywnych**. Niezwłoczne – czyli w pierwszym możliwym terminie. Ważna zasada – bo *vacatio legis* liczy się od dnia ogłoszenia (czyli daty danego egzemplarza dziennika urzędowego).

Vacatio legis – okres między opublikowaniem danego aktu prawnego a datą jego wejścia w życie. Co do zasady – 14 dni.

Należy pamiętać, że czym innym jest data ustawy (np. ustawa z 27.09.1990r. o wyborze Prezydenta RP), a czym innym data wejścia w życie. Ta pierwsza data oznacza tylko, że danego dnia (np. 27.09.1990r.) odbyło się trzecie czytanie danej ustawy.

Pytanie 9 – Podstawowe zasady polskiego prawa konstytucyjnego (krótka charakterystyka w punktach)

1. Zasada suwerenności narodu – naród jako podmiot władzy zwierzchniej w Polsce
2. Zasada niepodległości i suwerenności państwa – niepodległość – odrębny byt państwowy RP, suwerenność – zdolność państwa do samodzielnego decydowania o wszystkich dotyczących go sprawach i samodzielnego podejmowania wszelkich dotyczących go decyzji – czyli dotyczy relacji międzynarodowych. Oczywiście członkostwo w UE i NATO częściowo ogranicza suwerenność RP (art. 90 K – tzw. Klauzula europejska)
3. Zasada demokratycznego państwa prawnego – co do obywateli: to, co nie jest zabronione, jest dozwolone, co do organów państwa: tylko to dozwolone, co zostało przez prawo przewidziane jako kompetencja: art. 7

Organ państwa ma traktować obywateli z zachowaniem pewnych reguł uczciwości:

- zakaz działania prawa wstecz
- nakaz zachowywania *vacatio legis*
- zasada ochrony praw nabytych
- zasada określoności prawa
- zasada proporcjonalności

4. zasada społeczeństwa obywatelskiego – nie jest uregulowana w konstytucji.

Dwa podstawowe założenia: każdy obywatel funkcjonuje w kilku równoległych układach społecznych (politycznym, pracowniczym, terytorialnym). W każdym interesy, dążenia – w każdym powinien mieć narzędzia do realizacji tych dążeń.

- te interesy mają z natury charakter zróżnicowany, a często przeciwstawny. Stąd proces ich wyrażania musi mieć charakter pluralistyczny.

Zasada pluralizmu politycznego – tj. swoboda tworzenia i działania partii politycznych. Istnieje ustawa o partiach politycznych, podstawowe cechy: członkami partii mogą być tylko obywatele polscy, zrzeszać się mogą w partii tylko na zasadach dobrowolności i równości, celem działania partii jest wpływanie metodami demokratycznymi na kształtowanie polityki państwa i sprawowania władzy publicznej.

5. Zasada podziału władz – art. 10 ust 1 K.

Podział w znaczeniu przedmiotowym i podmiotowym. W przedmiotowym – wyróżnienie pewnych sfer funkcjonowania państwa: legislacja, wykonywanie ustaw, sądownictwo. W podmiotowym – wyróżnienie odp. Organów. Wszystkie winny być równe.

System hamulców i równowagi. Dwa podstawowe modele stosunków między władzą ustawodawczą i wykonawczą: system parlamentarny i system prezydencki.

6. Zasada społecznej gospodarki rynkowej – art. 20 podstawowe założenia: wolność działalności gospodarczej, własność prywatna, solidarność, dialog i współpraca partnerów społecznych.

7. Zasada przyrodzonej godności człowieka – art. 30 K.

Pytanie 10 – Zasada demokratycznego państwa prawnego

Twórca koncepcji Robert von Mohl – dzieło Nauka policji zgodnie z zasadami państwa prawnego z 1832 r.

co do obywateli: to, co nie jest zabronione, jest dozwolone, co do organów państwa: tylko to dozwolone, co zostało przez prawo przewidziane jako kompetencja: art. 7

Pytanie 11.- Zasada społeczeństwa obywatelskiego

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Zasada uregulowana w Konstytucji, opiera się na dwóch założeniach:

- Każdy obywatel funkcjonuje w kilku układach społecznych. W każdym z nich ma dążenia i interesy i powinien mieć narzędzia jej realizacji
- Dążenia te mają często charakter przeciwstawny lub co najmniej zróżnicowany, stąd też proces ich wyrażania musi mieć pluralistyczny charakter.

Miernikiem określającym, czy dane społeczeństwo jest społeczeństwem obywatelskim jest aktywność w Non Governmental Organisations (w organizacjach pozarządowych).

Pytanie 12 - Zasada podziału władz

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Zasada ta sprowadza się do rozdzielenia określonych kompetencji władczych między uprawnionych do sprawowania władzy. Można tu mówić o dwóch sposobach rozdzielenia:

- W znaczeniu podmiotowym - poprzez wyróżnienie konkretnych organów
- W znaczeniu przedmiotowym - poprzez rozparcelowanie kompetencji takich jak: legislacja, wykonywanie ustaw, czy sądownictwo.

W założeniu każda gałąź władzy powinna być równa wobec innych. Często zdarza się, że niektórych organów nie można tak łatwo zakwalifikować np.: Najwyższa Izba Kontroli, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji.

Pytanie 13 - Prawa i wolności polityczne w Konstytucji RP

Podstawa prawna: Konstytucja RP z dn. 02.04.1997

Konstytucja RP zawiera w sobie szereg praw i wolności nadawanych podmiotom, które są pod jej władzą. Należą do nich prawa i wolności polityczne. Składają się na nie:

- Wolność udziału w życiu publicznym, do której zalicza się prawo głosowania w wyborach i o referendum, prawo inicjatywy ustawodawczej i wiele innych
- Wolność zgromadzeń - obejmuje wolność tworzenia i uczestniczenia w zgromadzeniach o celach pokojowych.
- Wolność zrzeszania się - dotyczy swobody zakładania zrzeszeń, o ile nie są one sprzeczne z zasadami opisanymi w prawie. Ograniczona jest jedynie w przypadku osób zatrudnionych w służbach, w których wymagana jest apolityczność np. wojsko.

Do zrozumienia tego tematu warto jednak wyjaśnić dwa pojęcia:

Wolność - uprawnienie przysługujące jednostce wobec władz publicznych, rodzące obowiązek powstrzymania się władz od działań utrudniających lub uniemożliwiających korzystanie z tej wolności

Prawo - obowiązek po stronie władz publicznych podejmowania konkretnych działań umożliwiających realizację tego prawa.

Pytanie 14 – Obowiązki jednostki w świetle konstytucji RP

Pytanie 15 – Prawa polityczne jednostki w świetle konstytucji RP

Pytanie 16 – Podstawowe zasady tworzenia i działalności partii politycznej w polskim systemie prawnym

Pytanie 17 – Zasada powszechności w polskim prawie wyborczym

Podstawa prawna:

Określa krąg podmiotów, którym przysługują prawa wyborcze. Wymaga by wszystkim dorosłym obywatelom polskim przysługiwało co najmniej czynne prawo wyborcze. Wszelki podmiotowe ograniczenia powszechności mogą mieć tylko charakter naturalny – wyklucza to cenzusy wyborcze.

Pytanie 18 – Zasada proporcjonalności w polskim prawie wyborczym

Zasada ta odnosi się do sposobu ustalania wyniku głosowania . istotą zasady proporcjonalności – jest dokonywanie rozdziału mandatów w okręgu wyborczym (a potem w skali kraju) proporcjonalnie do odsetka głosów jakie uzyskały poszczególne partie czy ugrupowania. Obowiązuje w wyborach do Sejmu, Parlamentu Eur., sejmików wojewódzkich, rad powiatu i rad gmin. Nieodzowną przesłanką ustanowienia systemu proporcjonalnego jest istnienie wielu mandatowych okręgów wyborczych, a także konkurencja list wyborczych zgłaszanych przez poszczególne partie i ugrupowania. Jeżeli więc mamy 15 – mandatowy okręg wyborczy i jeżeli partia A uzyskała w tym okręgu 20 % głosów, to powinny jej

przypadać 3 mandaty. System proporcjonalności wymaga przeprowadzenia tylko jednej tury wyborów, bo zawsze możliwe jest odpowiednie rozdzielenie mandatów.

Pytanie 19 – Zasada równości w polskim prawie wyborczym

W znaczeniu formalnym – jednemu wyborcy nie może przysługiwać większa liczba głosów niż innemu.

W znaczeniu materialnym – głos każdego wyborcy ma mieć taką samą siłę czyli taki sam wpływ na wynik wyborców. Każdy mandat poselski winien przypadać na taką samą liczbę wyborców. W wyborach do senatu nie obowiązuje materialny aspekt równości.

Pytanie 20 – Rola komisji wyborczych w polskim prawie wyborczym

Komisje wyborcze – szczególne organy państwowe, tworzone dla zorganizowania i przeprowadzenia wyborów. Wyróżniamy 3 szczeble komisji:

- Państwowa Komisja Wyborcza : nadzór nad komisjami niższego rzędu, zadania własne, np. rejestrowanie kandydatów, wręczanie zaświadczeń o wyborze, ogłaszanie wyników wyborów
- komisje okręgowe: ogólny nadzór nad obwodowymi komisjami wyborczymi, w wyborach parlamentarnych dokonywanie rejestracji kandydatów lub okręgowych list kandydatów, ustalanie wyników wyborów w okręgu, w prezydenckich ustalenie wyników głosowania i przekazanie ich PKW
- obwodowe komisje wyborcze: przeprowadzenie głosowania w obwodzie, ustalenie wyników, przekazanie ich do wyższej komisji wyborczej oraz do publicznej wiadomości.

Pytanie 21 - Okręgi wyborcze i obwody do głosowania w polskim prawie wyborczym

Okręg wyborczy – jednostka terytorialna, w ramach której dokonywane jest obsadzenie określonej liczby mandatów. W skład każdego okręgu wchodzi pewna liczba obwodów.

Obwód głosowania – jednostka terytorialna, w ramach której oddaje głos określona liczba wyborców. Są one tworzone jednolicie dla wszystkich wyborów przez rad gmin na wniosek wójta/burmistrza/prezydenta miasta.

Okręgi wyborcze:

- wybory do Sejmu: wielomandatowe, zasada proporcjonalność, okręgiem województwo lub jego część,
- wybory do Senatu: jednomandatowe, obejmuje część województwa,
- wybory prezydenckie: jeden mandat = jeden okręg wyborczy, obejmujący cały kraj, zasada większości bezwzględnej

Pytanie 22 – Referendum i jego rodzaje w polskim prawie konstytucyjnym.

Podstawa prawna: referendum krajowe art. 125 ust. 1 K. + ustawa o referendum

ogólnokrajowym, referendum lokalne art. 170 K. + ustawa o referendum lokalnym.

Referendum – głosowanie ogółu wyborców nad istotną dla nich sprawą, oparcie głosowania o podstawowe zasady prawa wyborczego: powszechność, równość, bezpośredniość, tajność.

Referendum krajowe – musi dotyczyć spraw o szczególnym znaczeniu dla całego państwa kwestii ogólnopaństwowej.

Ogólne zasady:

* przedmiot, sprawa czyli jakiś konkretny problem (ustawa, decyzja) – to nie może być kompetencja innego organu taka jak np. dymisja rządu, przyjęcie budżetu czy skrócenie kadencji parlamentu.

* w jednym referendum może być poruszone kilka spraw, ale w oddzielnych pytaniach.

* proste formułowanie pytań – TAK/NIE

* termin – w dowolnym czasie (wyjątek 228 ust 7 K., w czasie stanu wyjątkowego jest niemożliwe)

Referendum może zarządzić sejm (uchwała w sprawie przeprowadzenia referendum, bezwzględna większość głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, senat, RM, 500000 obywateli, prezydent za zgodą senatu)

Referendum przeprowadza Państwowa Komisja Wyborcza wraz z podległymi organami.

Głosowanie jeden lub dwa dni, jeśli dwa to po pierwszym dopuszczalne podanie frekwencji wyborczej.

PKW ustala wyniki referendum i ogłasza go. Sąd Najwyższy stwierdza ważność referendum.

Szczególne typy referendum

1. Art. 90 ust. 3 (zgoda na ratyfikacje um. Międzynarodowej w sprawie przekazania kompetencji)

2. Art. 235 ust. 6 K. (referendum w sprawie zmiany konstytucji)

Referendum lokalne:

podstawa prawna art. 170 K + ustawa o referendum lokalnym

Referendum jest ważne gdy weźmie w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania. Referendum w sprawie odwołania wójta/burmistrza/prezydenta jest ważne gdy weźmie w głosowaniu udział 3/5 biorących udział w głosowaniu. Może dotyczyć wyrażenia przez mieszkańców woli co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy dot. Tej wspólnoty, mieszczącej się w zakresie zadań i kompetencji organów danej jednostki.

Pytanie 23 – Zgromadzenie Narodowe w polskim prawie konstytucyjnym.

Zgromadzenie Narodowe – jest traktowany jako osobny organ, ma własne kompetencje, nie ma podziału obu izb, posłowie i senatorowie traktowani jako członkowie ZN

* przewodniczy Marszałek Sejmu (zastępuje go Marszałek Senatu);

* ponieważ jest powiedziane, że izby obradują wspólnie to istnieje konieczność liczenia kworum i większości do ogólnej liczby posłów i senatorów (560) – uznawane jest za ciało jednolite ze wszystkim konsekwencjami

- kompetencje ZN (art. 114 mówi, że ZN działa w przypadkach określonych w Konstytucji → enumeracja):
- * przyjęcie przysięgi od prezydenta,
- * stwierdzenie trwałej niezdolności prezydenta do sprawowania urzędu;
- * postawienie prezydenta w stan oskarżenia przed TS (2/3, wniosek 140 członków)
- * wysłuchanie orędzia prezydenta.

Pytanie 24 – Kadencja parlamentu – podstawowe informacje

Pytanie 25 – Sposób funkcjonowania parlamentu

- * 2 zasady:
 - sesyjność – parlament obraduje na sesjach (z reguły kilkumiesięcznych) przeważnie zwoływanych przez głowę państwa, a w okresie międzysesyjnym jedynie tzw. sesje nadzwyczajne.
 - permanencja – kadencja ma charakter jednolity, a posiedzenia może zwoływać prezydium/przewodniczący w każdym momencie (bez wpływu na to przez głowę państwa).
- * posiedzenia – trwa do wypełnienia porządku dziennego (czasem przerywane kilkudniowymi przerwami). Istnieje tradycja wakacji parlamentarnych.
 - terminy ustala prezydium po opinii Konwentu Seniorów lub cała izba, ale zwołanie posiedzenia należy do Marszałka;
 - ustalenie porządku dziennego – przez Marszałka po wysłuchaniu opinii Konwentu Seniorów. Kluby, koła i grupy min. 15 posłów mogą składać wnioski o uzupełnienie porządku, na temat których jednomyślnie wypowiada się Konwent;
 - w razie braku jednomyślności Konwentu przeprowadza się głosowanie w izbie nad zmianą porządku obrad
- * zasada jawności posiedzeń Sejmu (i Senatu) to: jawność i publiczność obrad; dostępność dokumentów i materiałów stanowiących przedmiot obrad; dostępność druków sejmowych i materiałów rejestrujących przebieg obrad (w tym imienne wykazy głosowań);
 - sejm może dla dobra państwa zarządzić tajność obrad;
 - posiedzenia komisji są jawne, ale uczestnictwo środków masowego przekazu wymaga zgody przewodniczącego komisji. Posiedzenia te mogą odbyć się w formie posiedzenia zamkniętego, a niektóre komisje obradują z ograniczeniem jawności;

- * obrady sejmu – przewodniczy marszałek/wicemarszałek mający 2 sekretarzy do pomocy. Obrady toczą się zgodnie z porządkiem obrad, a do debaty posłowie zapisują się u sekretarza. Marszałek może dyscyplinować posłów, aż do wykluczenia z obrad;
- * uczestnictwo innych osób → prezydent, premier i członkowie rządu, prezes TK, pierwszy prezes SN, prezes NIK, RPO, prezes NBP;
- * głosowanie – zwykle jawne, przez podniesienie ręki i przy pomocy karty magnetycznej. Zwykła większość przy ½ obecnych.

Zwykła większość – to znaczy że głosów za było więcej niż głosów przeciw.

Bezwzględna większość – to znaczy że głosów za było więcej niż głosów przeciw i wstrzymujących się.

Większość kwalifikowana – to znaczy że liczba głosów za musi osiągnąć pewien ułamek ogólnej liczby głosujących, np. 2/3.

Pytanie 26 – Skład i sposób powoływania organów wewnętrznych Sejmu

Powszechnie odróżnia się organy kierownicze i pomocnicze Sejmu i Senatu, które muszą składać się z posłów/senatorów, a wpływ na ich kształt ma tylko dana izba.

DO ORGANÓW KIEROWNICZYCH SEJMU NALEŻĄ:

☐ Marszałek Sejmu:

☐ Sejm wybiera ze swego grona Marszałka Sejmu i wicemarszałków. Ust. 2 – Marszałek Sejmu przewodniczy obradom, strzeże praw Sejmu oraz reprezentuje Sejm na zewnątrz;

☐ kandydaturę może zgłaszać grupa min. 15 posłów, a wyboru dokonuje się bezwzględną większością głosów przy ½ obecnych (tak samo wicemarszałkowie – brak określonej ich liczby).

☐ Wicemarszałkowie – są członkami Prezydium Sejmu i Konwentu Seniorów oraz zastępcami Marszałka w zakresie jego wewnątrzsejmowych zadań.

☐ Prezydium Sejmu –składa się z Marszałka i wicemarszałków (organ kolegialny). Funkcjonuje ciągle w czasie kadencji. Nie ma możliwości odwołania całego prezydium, czy wszystkich jego członków na raz. Brak jasnego podziału zadań między Marszałka a Prezydium;

☐ Konwent Seniorów jest organem zapewniającym współdziałanie klubów w sprawach związanym z działalnością i tokiem prac sejmowych.

☐ skład: Marszałek, wicemarszałkowie Sejmu, przewodniczący lub wiceprzewodniczący klubów poselskich, przedstawiciel porozumień liczących co najmniej 15 posłów,

przedstawicielei kół parlamentarnych, które w dniu rozpoczęcia kadencji Sejmu reprezentowały osobną listę wyborczą;

☐ formalnie jest ciałem doradczym dla Prezydium.

DO ORGANÓW POMOCNICZYCH ZALICZAMY:

☐ Komisje sejmowe – są organami wewnętrznymi Sejmu, zajmującymi się rozpatrywaniem, opiniowaniem i przygotowywaniem spraw stanowiących przedmiot obrad Sejmu, a w szczególności wyrażaniem opinii o sprawach przekazanych pod ich obrady przez Sejm, Marszałka lub Prezydium. Komisją kieruje jej Prezydium, wybierane przez samą komisję. Obradują na posiedzeniach

☐ rodzaje komisji:

☐ stałe – przewiduje je regulamin, tj. sejm ma obowiązek je utworzyć. Istnieją przez całą kadencję. Obecnie 25 komisji, 2 kryteria wyodrębnienia – resortowe i funkcjonalne (np. k. ustawodawcza, k. odpowiedzialności konstytucyjnej); szczególna rola k. finansów publicznych

☐ nadzwyczajne – tworzone doraźnie przez Sejm, który określa zakres spraw, cel, zasady i tryb działania.

☐ skład – tylko posłowie (każdy poseł musi być w jakiejś komisji) wybierani przez Sejm na wniosek Prezydium po opinii Konwentu. Możliwość zmiany w każdym momencie. O tym, który poseł będzie w której komisji decyduje jego klub;

☐ Sekretarze Sejmu – są to posłowie (20) wybierani przez Sejm. Pełnią pomocniczą rolę przy prowadzeniu obrad Sejmu przez Marszałka (min. prowadzą listę mówców, przyjmują wystąpienia posłów składane na piśmie, obliczają głosy w głosowaniu imiennym oraz w innych głosowaniach).

Pytanie 27 – Kompetencje marszałka sejmu w polskim prawie konstytucyjnym
Marszałek – organ kierowniczy Sejmu, wybierany przez posłów ze swego grona na 1. posiedzeniu. Wybierany na okres całej kadencji, ale możliwe jest jego odwołanie.

Kompetencje Marszałka:

- wewnętrzne

☐ reprezentowanie Sejmu - stanie na straży praw i godności Sejmu (opinia w sprawie rozwiązania sejmu);

- ☐ zwoływanie posiedzeń Sejmu (ustalanie porządku dziennego i przewodniczenie obradom, dyscyplinowanie posłów);
- ☐ kierowanie pracami Prezydium Sejmu, przewodniczenie Prezydium i Konwentowi Seniorów;
- ☐ czuwanie nad tokiem i terminowością prac Sejmu (nadawanie biegu inicjatywom ustawodawczym, decydowanie o sposobie przeprowadzania pierwszego czytania projektów);
- ☐ administrowanie Sejmem (min. powoływanie i odwoływanie Szefa Kancelarii Sejmu po opinii Komisji Regulaminowej oraz jego zastępców po opinii Szefa, wydawanie zarządzeń porządkowych);
 - zewnętrzne:
 - ☐ przewodniczący Zgromadzenia Narodowego
 - ☐ sprawuje zastępstwo Prezydenta RP, gdy ten nie jest w stanie sprawować urzędu lub w razie opróżnienia urzędu prezydenta,
 - ☐ zarządza wybory prezydenta

Pytanie 28 – Etapy postępowania ustawodawczego zwykłego (w punktach)

Tryb ustawodawczy – jest to całość etapów parlamentarnych i pozaparlamentarnych dochodzenia ustawy do skutku. Wyróżnić tu należy:

1). Inicjatywę ustawodawczą – która przysługuje posłom, Senatowi, Prezydentowi RP i Radzie Ministrów oraz grupie 100 tys. obywateli

Zanim dojdzie do wykonania inicjatywy ustawodawczej musi zostać opracowany projekt ustawy wraz z uzasadnieniem. Projekt ustawy kieruje się na ręce Marszałka Sejmu i on decyduje o dalszym losie.

2). Rozpatrzenie projektu ustawy przez Sejm – /i ewentualnie uchwalenie ustawy/ - Sejm rozpatruje ten projekt w 3 czytaniach, możliwe jest również prawo wniesienia poprawek do projektu ustawy – przysługuje ono wnioskodawcy projektu, posłom i radzie Ministrów.

3). Rozpatrzenie ustawy przez Senat i ewentualnie – uchwalenie poprawek lub uchwalenie odrzucenia ustawy w całości (ma na to 30 dni).

Senat może podjąć uchwałę o przyjęciu ustawy bez poprawek – co pozwala na natychmiastowe przekazanie ustawy Prezydentowi (bez upływu 30 dni).

4). Rozpatrzenie przez Sejm uchwały Senatu – Sejm może odrzucić zarówno poszczególne poprawki Senatowi jak i wniosek o odrzucenie ustawy.

Taka uchwała Sejmu musi być podjęta bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów – jeżeli takiej zabraknie to propozycję Senatu uznaje się za przyjętą.

5). Podpisanie ustawy przez Prezydenta – Prezydentowi przysługuje zastosowanie weta ustawowego, czyli przekazanie ustawy Sejmowi do ponownego rozpatrzenia, jak również Prezydent może wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie zgodności ustawy z Konstytucją.

Podpisanie ustawy następuje w terminie 21 dni od dnia jej przedstawienia przez Marszałka Sejmu, lub w terminie 7 dni w przypadku ustawy budżetowej, lub ustaw uchwalonych w trybie pilnym.

6). Ogłoszenie ustawy w Dzienniku Ustaw – jest warunkiem wejścia ustawy w życie. Następuje to 14 dnia po dniu ogłoszenia ustawy przez Premiera.

Pytanie 29 – Rola senatu w postępowaniu ustawodawczym

- ma inicjatywę ustawodawczą,
- praca w komisjach nad ustawą otrzymaną z Sejmu,
- podejmuje uchwałę o przyjęciu poprawek → ustawa przekazywana jest od razu prezydentowi,
- podejmuje uchwałę o odrzuceniu poprawek,
- wprowadza poprawki do ustawy → przekazuje ją ponownie do Sejmu
- przekazuje podjętą uchwałę do Marszałka Sejmu
- czasowe ograniczenie w podjęciu decyzji w sprawie ustawy (30 dni)

Pytanie 30 – Rola prezydenta w postępowaniu ustawodawczym

- ma inicjatywę ustawodawczą,
- podpisanie ustawy w ciągu 21 dni od dnia przedstawienia jej przez Marszałka,
- zarządzanie jej ogłoszenia w Dzienniku Ustaw,
- wystąpienie do TK z wnioskiem o zbadanie zgodności ustawy z Konstytucją,
- zastosowanie weta ustawodawczego.

Pytanie 31 – Odrębność pilnego postępowania ustawodawczego (w punktach)

TRYB PILNY - to uprzywilejowanie danego projektu, polegające na priorytetowym traktowaniu go, jak i na znacznie szybszej procedurze ustawodawczej;

- tylko RM może uznać dany projekt za pilny (z wyjątkiem ustaw podatkowych, ordynacji, dot. ustroju władz publicznych, kodeksów);
- Sejm ma obowiązek rozpatrzenia projektu w krótszym terminie Senat (14 dni) i Prezydent (7 dni);

– odesłanie do regulaminów w sprawie trybu postępowania: komisja ma na zakończenie prac 30 dni,

RODZAJE TRYBÓW PILNYCH:

☐ TRYB BUDŻETOWY

* INICJATYWA tylko RM i jest obowiązkiem RM (a projekt musi być złożony na 3 miesiące przed zakończeniem roku budżetowego, chyba że wyjątkowy wypadek, wtedy ustawa o prowizorium budżetowym (na krótszy czas);

* ROZPATRYWANIE PRZEZ SEJM → w 3 czytaniach, bez możliwości trybu pilnego, ale 1-wsze czytanie tylko na posiedzeniu Sejmu, a następnie projekt kierowany do Komisji Finansów Publicznych, a poszczególne części do innych (art. 106);

* ROZPATRYWANIE PRZEZ SENAT – ma na to 20 dni i nie może zaproponować odrzucenia ustawy;

* PODPISANIE PRZEZ PREZYDENTA – ma na to 7 dni i nie ma weta, ale może do TK, który ma 2 miesiące (jedeny przypadek gdy TK ma termin);

– jeśli ustawa budżetowa (o prowizorium) nie weszły w życie z dniem nowego roku budżetowego RM prowadzi gospodarkę finansową na podstawie przedłożonego projektu

– prezydent ma 14 dni na podjęcie decyzji o rozwiązaniu Sejmu, jeśli w ciągu 4 miesięcy od przedłożenia Sejmowi projektu nie do stanie ustawy do podpisu

* TRYB ZMIANY KONSTYTUCJI

* TRYB USTAWY RATYFIKUJĄCEJ Z ART. 90

* TRYB KODEKSOWY:

* INICJATYWA LUDOWA

Pytanie 32 – Tryb postępowania w sprawie uchwalenia lub zmiany konstytucji

1). Projekt ustawy o zmianie Konstytucji może przedłożyć co najmniej 1/5 ustawowej liczby posłów, Senat lub Prezydent RP.

2). Zmiana Konstytucji następuje w drodze ustawy uchwalonej w jednakowym brzmieniu przez Sejm i następnie w terminie nie dłuższym niż 60dni, przez Senat.

3). Pierwsze czytanie projektu ustawy o zmianie Konstytucji może odbyć się nie wcześniej niż 30 dnia od dnia przedłożenia Sejmowi projektu ustawy.

4). Ustawę o zmianie Konstytucji uchwała Sejm większością co najmniej 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów oraz Senat bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

5). Uchwalenie przez Sejm ustawy zmieniającej przepisy rozdziałów I, II lub XII Konstytucji może odbyć się nie wcześniej niż 60 dni po pierwszym czytaniu projektu tej ustawy.

6). Jeżeli ustawa o zmianie Konstytucji dotyczy przepisów rozdziałów I, II lub XII, podmioty określone w ust 1 mogą zażądać, w terminie 45 dni od dnia uchwalenia ustawy przez Senat - - przeprowadzenia referendum zatwierdzającego.

Z wnioskiem w tej sprawie podmioty te zwracają się do Marszałka Sejmu, który zarządza niezwłocznie przeprowadzenie referendum w ciągu 60 dni od dnia złożenia wniosku.

Zmiana zostaje przyjęta, jeżeli za tą zmianą opowiadała się większość głosujących.

7). Po zakończeniu postępowania określonego w ust 4 i 6 Marszałek Sejmu przedstawia Prezydentowi RP uchwaloną ustawę do podpisu.

Prezydent podpisuje ustawę w ciągu 21 dni od dnia przedstawienia i zarządza jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw RP.

Pytanie 33 – Charakterystyka immunitetu parlamentarnego

Podstawa prawna: art. 105 ust 1 K., art. 105 ust 2 K.

Immunitet materialny – wyłączenie karalności niektórych czynów, czyli wyłączenie osoby chronionej immunitetem spod działania materialnego prawa karnego – czyn popełniony przez posła/senatora nie jest przestępstwem. Obejmuje tylko działalność wchodzącą w zakres sprawowania mandatu poselskiego, pod warunkiem, że nie dochodzi do naruszenia praw osób trzecich (wtedy konieczna zgoda Sejmu). Działa też po wygaśnięciu mandatu. Ma charakter bezwzględny – nie ma procedury, w której możliwe by było jego uchylenie.

Za działanie objęte immunitetem mat. Poseł odpowiada tylko przed Sejmem – to tzw.

Odpowiedzialność regulaminowa.

Immunitet formalny – ograniczenie dopuszczalności ścigania za czyn będący wg materialnego prawa karnego przestępstwem – czyn popełniony przez posła/senatora jest przestępstwem, ale ograniczeniu albo wyłączeniu ulega możliwość prowadzenia postępowania karnego.

Odnosi się do wszystkich czynów, które mogłyby podlegać odpowiedzialności karnej, popełnionych przez posła niezależnie od związku tych czynów z wykonywaniem mandatu.

Wszystkie czyny – niezależnie kiedy popełnione, ale:

- czyny popełnione przed pełnieniem mandatu (105ust.3 zd. 1 K.) – co do zasady postępowanie kontynuowane, chyba, że sejm zawiesi postępowanie do czasu wygaśnięcia mandatu.

- czyny popełnione po uzyskaniu mandatu – co do zasady postępowanie niedopuszczalne, chyba że Sejm wyrazi zgodę lub parlamentarzysta sam się zrzeknie immunitetu (105ust4)

Pytanie 34 – Odpowiedzialność regulaminowa posłów

Podstawa prawna: art. 21-25 Regulaminu Sejmu.

Istotna rola Komisji etyki poselskiej.

Pytanie 35 – Najważniejsze rozwiązania prawne dotyczące instytucji niepołączalności mandatu poselskiego i senackiego.

Podstawa prawna: art. 102, 103, 107 K.

W ujęciu formalnym: zakaz łączenia mandatu z innymi funkcjami lub stanowiskami. Nie ma zakazu łączenia mandatu poselskiego z zasiadaniem w RM.

Pytanie 36 – Instytucja kontrasygnaty – cel ustrojowy, zasady postępowania.

Podstawa prawna – art. 144 ust. 1 i 2

Kontrasygnata – uzależnienie ważności aktów urzędowych podejmowanych przez głowę państwa od ich zaakceptowania przez premiera. Oznacza wzięcie na siebie odpowiedzialności politycznych przez Prezesa RM (całą RM)

Pytanie 37 – Charakterystyka prerogatyw Prezydenta RP

Podstawa prawna – art. 144 ust. 3

Prerogatywa – akt głowy państwa zwolniony od obowiązku uzyskania kontrasygnaty (kompetencja własna).

Pytanie 38 - Tryb powoływania rady ministrów.

Podstawa prawna - art. 154, 155

I: Prezydent desygnuje Prezesa RM, który proponuje skład. Prezydent powołuje RM w 14 dni od dnia 1. posiedzenia Sejmu lub przyjęcia dymisji poprzedniej RM. Prezes RM w 14 dni od powołania przedstawia Sejmowi program działania RM z wnioskiem o udzielenie wotum zaufania. Wotum uchwała Sejm bezwgl. większością, przy co najmniej połowie ustawowej.

II: Jeśli nie dojdzie do powołania w trybie I., Sejm w 14 dni wybiera Prezesa RM i proponowanych przez niego członków RM, bezwgl. większością przy co najmniej połowie ustawowej. Prezydent musi powołać tak wybraną RM.

III: Jeśli nie dojdzie do powołania w trybie II., Prezydent w 14 dni powołuje Prezesa RM i członków. Sejm w 14 dni od powołania udziela wotum zaufania zwykłą większością przy co najmniej połowie ustawowej. W razie nieudzielenia wotum zaufania, Prezydent skraca kadencję i zarządza wybory.

Pytanie 39 – Założenia odpowiedzialności politycznej członków Rady Ministrów.

Podstawa prawna – art. 156, 157, 158, 159, 160

art. 156: konstytucyjna przed Trybunałem Stanu: za naruszenie Konstytucji lub ustaw oraz za przestępstwa popełnione w zw. z zajmowanym stanowiskiem

art. 157: polityczna: członkowie RM ponoszą przed Sejmem solidarną odpowiedzialność za działalność RM oraz indywidualną za sprawy im powierzone.

art. 158: polityczna kolegialna: Sejm wyraża wotum nieufności RM większością ustawowej liczby posłów na wniosek co najmniej 46 posłów i wskazujący imiennie kandydata na Prezesa RM („konstruktywne wotum nieufności”). Jeśli uchwała przyjęta, Prezydent przyjmuje dymisję RM i powołuje wybranego przez Sejm Prezesa RM i pozostałych członków. Ponowny wniosek o udzielenie wotum nieufności co do zasady nie wcześniej niż po 3 miesiącach.

art. 159: polityczna indywidualna: Sejm wyraża wotum nieufności ministrowi – zasady j.w.,

różnica: wniosek min. 69 posłów.

art. 160: wotum zaufania: Prezes RM może zwrócić się do Sejmu o udzielenie wotum zaufania, które następuje większością głosów w obecności min. połowy ustaw. liczby posłów.

Pytanie 40 – Podstawowe kompetencje Rady Ministrów.

Podstawa prawna art. 146 K

Prowadzi politykę wewn. i zagran., kieruje administracją rząd., zapewnia wykonyw. ustaw, wydaje rozporządzenia, chroni interesy Skarbu P., zapewnia bezpieczeństwo wewn. i zewn. państwa, uchwała projekt budżetu i kieruje jego wykonaniem, zawiera umowy międz. wymagające ratyfikacji oraz zatwierdza i wypowiedzi inne umowy.

Pytanie 41 – Procedura wyłaniania składu oraz organów wewnętrznych Trybunału Konstytucyjnego

Skład TK:

1. Prezes i Wiceprezes TK – powoływani przez Prezydenta RP, spośród Kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów TK.

Prezes TK reprezentuje Trybunał na zewnątrz oraz wykonuje czynności z bieżącym organizowaniem pracy Trybunału i kierowaniem aparatem wykonawczym: Biurem Trybunału.

Wiceprezesi zastępują Prezesa w razie jego nieobecności i wykonują inne obowiązki wynikające z podziału czynności.

2. Zgromadzenie Ogólne – 15 sędziów - wybieranych przez Sejm na 9 lat spośród osób wyróżniających się wiedzą prawniczą. Kandydatów na stanowisko sędziego przedstawić może Prezydium Sejmu lub grupa co najmniej 50 posłów. Wybór następuje bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów

Zgromadzenie omawia, co najmniej raz w roku, działalność Trybunału oraz problemy wynikające z jego orzecznictwa. Podejmuje rozstrzygnięcia (najważniejsze) dotyczące organizacji pracy Trybunału: uchwalenie regulaminu Trybunału, wybór kandydatów na Prezesa i Wiceprezesa Trybunału, uchwalanie projektu dochodów i wydatków Trybunału oraz spraw dotyczących sędziów np. wygaśnięcie mandatu, zgoda na uchylenie immunitetu.

Pytanie 42 – Podstawowe funkcje trybunału konstytucyjnego (w punktach z krótką charakterystyką)

FUNKCJE TK TO:

- * kontrola norm (orzekanie o zgodności aktów normatywnych z aktami wyższego rzędu);
- * orzekanie o skargach konstytucyjnych;
- * rozstrzyganie sporów kompetencyjnych;
- * orzekanie o zgodności z Konstytucją celów i działalności partii politycznych;
- * rozstrzygnięcie o zaistnieniu tymczasowej przeszkody w sprawowaniu przez prezydenta urzędu;

INNE FUNKCJE SPOTYKANE W SĄDOWNICTWIE KONSTYTUCYJNYM INNYCH KRAJÓW:

- * orzekanie o odpowiedzialności konstytucyjnej;
- * rozstrzyganie spraw dot. ważności wyborów i referendum;

- * ustalanie powszechnie obowiązującej wykładni ustaw;

Pytanie 43 – Samorząd terytorialny – regulacja w konstytucji.

Podstawa prawna: art. 163-172 Konstytucji + ustawy dot. poszczególnych szczebli samorządu

OGÓLNA ZASADA: art. 16 ust. 2 i art. 163 Konstytucji: Samorząd terytorialny wykonuje zadania publiczne nie zastrzeżone przez Konstytucję lub ustawy dla organów innych władz publicznych. 164: w ramach samorządu: domniemanie kompetencji gminy

Samodzielność: (1) zadania własne, (2) odrębna struktura organizacyjna, (3) nadanie jednostkom samorządu osobowości prawnej i przyznanie im prawa własności, (4) samodzielność budżetowo-finansowa, (5) ograniczenie ingerencji władzy wykonawczej do działań nadzorczych, (6) sądowa ochrona praw i interesów podmiotów samorządowych.

Pytanie 44 – Podstawowe kompetencje Najwyższej Izby Kontroli (w punktach)

Najwyższa Izba Kontroli – naczelny organ kontroli państwowej, podległy Sejmowi, działającym kolegialnie.

ZAKRES KONTROLNYCH KOMPETENCJI NIK:

- * kontrola działalności organów adm. rząd., NBP, państwowych osób prawnych i innych państwowych jednostek organizacyjnych z punktu widzenia legalności, gospodarności, celowości, rzetelności;

- też Kancelarię Prezydenta, Sejmu i Senatu, TK, RPO, KRRiTV, SN i NSA oraz GIODO w zakresie wykonywania budżetu oraz gospodarki finansowej i majątkowej, a na zlecenie Sejmu w stosunku do Kancelarii Prezydenta, Kancelarię Sejmu i Senatu, GIODO oraz KRRiTV też w innych aspektach;

- poza zakresem kontroli jest właściwa działalność instytucji innych niż RM i podległe mu jednostki;

- * kontrola działalności organów samorządu terytorialnego, komunalnych osób prawnych i innych komunalnych jednostek organizacyjnych z punktu widzenia legalności, gospodarności i rzetelności;

- * kontrola działalności innych jednostek organizacyjnych i podmiotów gospodarczych w zakresie wykorzystywanych przez nie środków/majątku publicznego z punktu widzenia legalności;

- uprawnienia pracowników NIK w ramach dokonywanej kontroli: prawo swobodnego wstępu do lokali, dostępu do dokumentów, przeprowadzania oględzin, wzywania i przesłuchiwanie świadków, żądania wyjaśnień, a kierownicy kontrolowanej jednostki mają obowiązek im pomagać;

- wyniki kontroli ujmowane są w protokole kontroli (uNIK – procedura kwestionowania i weryfikacji), a ani kontrolerzy ani NIK nie może podejmować decyzji za kontrolowaną jednostkę, a adresat wystąpienia pokontrolnego (stan rzeczy, wnioski i uwagi) musi poinformować NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków. NIK może zawiadomić organy ścigania w razie wykrycia przestępstwa lub wykroczenia, a także wskazać potrzebę wszczęcia postępowania dyscyplinarnego lub zwolnienia ze stanowiska;

Pytanie 45 – Podstawowe kompetencje Rzecznika Praw Obywatelskich (w punktach)

Rzecznik Praw Obywatelskich jest samodzielnym organem konstytucyjnym. Jest to organ 1 – osobowy (monokratyczny), a swoje zadania wykonuje przy pomocy Biura RPO. Rzecznik jest

powoływany przez Sejm, za zgodą Senatu na 5 letnią kadencję. Ponowne powoływanie jest dopuszczalne tylko 1 raz.

RPO wypełnia 2 podstawowe zadania:

- 1) Chroni prawa i wolności zarówno obywateli jak i bezpaństwowców oraz cudzoziemców, które zostały naruszone w wyniku nieprawidłowych decyzji organów administracyjnych,
- 2) Informuje Parlament o stanie praworządności w państwie, w czym ułatwia kontrolę władzy ustawodawczej nad aparatem administracyjnym.
- 3) Bada działania lub zaniechania organów, organizacji i instytucji, obowiązanych do przestrzegania i realizacji praw i wolności.
- 4) Bada działania (zaniechania) w. w. podmiotów pod kątem naruszenia prawa, a także naruszenia zasad współżycia i sprawiedliwości społecznej (ma możliwość wkraczania w sferę tzw. uznania administracyjnego).

Pytanie 46 – Podstawowe kompetencje Narodowego Banku Polskiego (w punktach)
NBP – polski bank centralny z siedzibą w Warszawie. Na czele NBP stoi jego Prezes, powoływany przez Sejm na wniosek Prezydenta RP na 6 letnią kadencję.

Kompetencje:

- * czuwanie nad realizacją uchwalonej przez sejm polityki pieniężnej,
- * emitowanie pieniądza,
- * ustalanie, w porozumieniu z Ministrem Finansów, wzorów nominałów banknotów i monet oraz zasad i trybu wymiany znaków pieniężnych,
- * wykonywanie obsługi bankowej budżetu państwa,
- * ustalanie form, trybu i zasad udzielania kredytu refinansowego bankom oraz udzielanie tego kredytu,
- * określanie wysokości oraz gromadzenie rezerw obowiązkowych innych banków,
- * sporządzanie planu kredytowego i opracowanie założeń polityki pieniężno-kredytowej państwa, a po uzyskaniu opinii Rady ministrów, przedstawienie go Sejmowi,
- * współdziałanie z Ministrem Finansów w opracowywaniu planu bilansu płatniczego.

Pytanie 47 – Podstawowe kompetencje Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (w punktach)
KRRiT jest organem konstytucyjnym postawionym poza schematem trójpodziału władz. Składa się z 9 członków powoływanych przez Sejm (4), Senat (2), Prezydenta (3), spośród osób wyróżniających się wiedzą i doświadczeniem w zakresie środków masowego przekazu. Kadencja trwa 6 lat.

Kompetencje Rady:

- projektowanie w porozumieniu z premierem kierunków polityki państwa w dziedzinie RiTV;
- powoływanie składu rad nadzorczych w spółkach publicznych RiTV;
- udzielanie i cofanie koncesji;
- sprawowanie kontroli działalności nadawców (TK – to nie może być cenzura prewencyjna);
- określanie w granicach upoważnienia ustawowego warunków prowadzenia działalności przez nadawców;
- określanie opłat abonamentowych;
- ☐ może wydawać rozporządzenia, a w sprawach indywidualnych uchwały;

Pytanie 48 – Podstawowe kompetencje Trybunału Stanu (w punktach)

TS to odrębny organ władzy sądowniczej, przeznaczony do realizacji odpowiedzialności

konstytucyjnej,; nie jest sądem i nie sprawuje wymiaru sprawiedliwości, ale ma cechy organu sądowiczego: niezależność, niezawisłość sędziów, a charakter zadań to orzekanie czy konkretne czyny stanowią naruszenie prawa (zbliżony do sądu karnego, a czasem jako taki działa);

Podstawowe kompetencje:

- egzekwowanie odpowiedzialności najwyższych organów i urzędników państwowych za naruszenie Konstytucji lub ustawy, w związku z zajmowanym stanowiskiem lub w zakresie swojego urzędowania, jeśli czyn ten nie wyczerpuje znamion przestępstwa ☒ popełnienie deliktu konstytucyjnego,
- egzekwowanie odpowiedzialności Prezydenta RP i członków rządu za przestępstwa pospolite i skarbowe.

Pytanie 49 – Rodzaje stanów nadzwyczajnych z krótką charakterystyką

Stan nadzwyczajny - szczególny reżim prawny, służący odwróceniu lub umniejszeniu skutków szczególnych zagrożeń, jeżeli zwykłe środki konstytucyjne są niewystarczające. Stan nadzwyczajny może być wprowadzony tylko na podstawie ustawy, w drodze rozporządzenia, które podlega dodatkowemu podaniu do publicznej wiadomości (zasada legalności)

Rodzaje stanów nadzwyczajnych:

** STAN WOJENNY

– STAN WOJENNY – MOŻE BYĆ WPROWADZONY TYLKO W 3 SYTUACJACH:

* ZEWNĘTRZNEGO ZAGROŻENIA PAŃSTWA (także przez działania

terrorystyczne) → przesłanka nieodokreślona;

* ZBROJNEJ NAPAŚCI NA TERYTORIUM RP → przesłanka określona, należy ją interpretować na tle Karty NZ;

* JEŻELI Z UMOWY MIĘDZYNARODOWEJ WYNIKA ZOBOWIĄZANIE DO WSPÓLNEJ OBRONY PRZECIWKO AGRESJI → obecnie takie zobowiązanie wynika z Paktu NATO, przy czym pakt formułuje własną definicję pojęcia agresja;

– rozporządzenie o wprowadzeniu stanu wojennego → wydaje prezydent na wniosek premiera i musi je podać do publicznej wiadomości oraz przedstawić Sejmowi w ciągu 48 godzin, który niezwłocznie rozpatruje to rozporządzenie i może je uchylić bezwzględną większością przy ½ obecnych (art. 231);

– teren → może dot. części lub całości terytorium;

– czas → wprowadzany na czas nieoznaczony, ale uswo wprowadza nakaz zniesienia po przywróceniu normalnego funkcjonowania pań-stwa;

☒ STAN WYJĄTKOWY

– STAN WYJĄTKOWY - MOŻE ZOSTAĆ WPROWADZONY TYLKO W TRZECH SYTUACJACH:

* W RAZIE ZAGROŻENIA KONSTYTUCYJNEGO USTROJU PAŃSTWA;

* W RAZIE ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA OBYWATELI;

* W RAZIE ZAGROŻENIA PORZĄDKU PUBLICZNEGO;

→ wg uswy – zagrożenia te mogą wynikać z działań terrorystycznych i gdy nie ma możliwości uniknięcia zagrożenia przez użycie zwykłych środków konstytucyjnych;

– rozporządzenie o wprowadzeniu stanu wyjątkowego wydaje prezydent na wniosek RM;

* w ciągu 48 godzin przedkłada je Sejmowi, który niezwłocznie je rozpatruje; uchylenie bezwzględną większością przy ½ obecnych;

- czas → od dnia ogłoszenia w Dz.U. na czas nie dłuższy niż 90 dni, z możliwością 1 raz przedłużenia za zgodą Sejmu na 60 dni;
- teren → na części lub całości terytorium;

☒ STAN KLĘSKI ŻYWIOŁOWEJ - TO KATASTROFA NATURALNA LUB AWARIA TECHNICZNA, KTÓRYCH SKUTKI ZAGRAŻAJĄ ŻYCIU LUB ZDROWIU DUŻEJ LICZBY OSÓB, MIENIU W WIELKICH ROZMIARACH ALBO ŚRODOWISKU NA ZNACZNYCH OBSZARACH, A POMOC I OCHRONA MOGĄ BYĆ SKUTECZNIE PODJĘTE TYLKO PRZY ZA-STOSOWANIU NADZWYCZAJNYCH ŚRODKÓW

- * MOŻE BYĆ WYWOŁANE DZIAŁANIEM TERRORYSTYCZNYM;
- rozporządzenie RM dla części lub całości terytorium na czas nie dłuższy niż 30 dni (przedłużenie za zgodą sejmu);

Pytanie 50 – Podstawowe informacje o statusie prawnym sędziego

Sędzia – funkcjonariusz publiczny uprawniony do orzekania w sprawach należących do właściwości sądów i trybunałów.

- * powoływani przez prezydenta na wniosek KRS;
- * wymogi:
 - obywatelstwo polskie;
 - pełnia praw cywilnych i obywatelskich;
 - nieskazitelny charakter;
 - tytuł magistra prawa;
 - aplikacja sądowa lub prokuratorska i odpowiedni egzamin;
 - min. 1 rok jako asesor sądowy lub prokuratorski lub jako referendarz sądowy;
 - ukończone 29 lat;

Status prawny sędziego regulują przede wszystkim: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. oraz ustawy: o Sądzie Najwyższym, o ustroju sądów powszechnych, o ustroju sądów administracyjnych, o ustroju sądów wojskowych, o Trybunale Konstytucyjnym i o Trybunale Stanu.

Do podstawowych ustrojowych zasad związanych z tym zawodem należą, we wszystkich rodzajach sądownictwa:

- niezawistość - orzekanie w sposób zgodny z własnym sumieniem, wolny od jakichkolwiek nacisków, a swoboda ta ograniczona jest jedynie Konstytucją i ustawami, w ramach których orzeka;
- nieusuwalność - złożony z urzędu tylko w sytuacjach wyjątkowych: orzeczenie sądu (też dyscyplinarnego) oraz ze względu na stan zdrowia lub w razie zmian w organizacji sądowej;
- niedopuszczalność przeniesienia na inne miejsce służbowe bez zgody sędziego (z wyjątkami),
- immunitet formalny - nie może zostać pociągnięty do odpowiedzialności bez zgody sądu, ani zatrzymany lub aresztowany, chyba, że złapany na gorącym uczynku;